

Fanatizem.

Vaška slika. Spisal Fr. Strnad.

oznalo se mu je, da ne bo dolgo . . .

Šestindvajset let je šele štel, pa mu je bil že vtisnjen pečat smrti na licu . . .

Kosti v obrazu so se ostro očrtavale . . . Če je izpregovoril ali če je jedel, se je natanko razločeval sklep njegove zgornje in spodnje čeljusti. Očesni jamici sta bili otliti in veliki. Zdelo se je, kakor bi se oči potapljale v jamicah . . . Žila na vratu mu je bila napeta . . . Iz prsi mu je prihajal slaboten, hropeč glas . . . Usta so mu bila vedno odprta, kakor bi se mu bile ustnice usušile . . .

»Jetičen!« . . . so si šepetali ljudje ter skomizgali z ramami.

A on bi še tako rad živel! . . .

Vse, kar mu je kdo svetoval, prav vse je poskusil . . . pelin in slanino . . . da, zlasti slanino! . . . »Slanina mehča prsi in redi! . . .« so mu rekli in on je verjel. Vsak dan jo je moral jesti in naj se mu je tudi že upirala! Če bi je ne bil, mislil bi bil, da mora umreti! . . . Zdel se je vselej sam sebi tako pokrepčanega, kadar jo je jedel! . . .

Bilo je petek popoldne sredi poletja. Komaj se je priplazil še do prodajalnice. Hrbtenica se mu je bila nekamo skrivila in roke so mu segale daleč čez kolena doli. V prodajalnici je bila gospodinja in nekaj pivcev, ki so si preganjali neznosno žejo z — žganjem . . .

»Daj, daj mi malo slanine! . . .«

»Kaj — ali danes? . . . Si pozabil, da je petek? . . .«

Gospodinja se je zgrozila . . . Bila je še mlada in čedna ženska. Primožila se je bila semkaj in vzela postarnega vdovca. A dasi so vsi vedeli, kako je njeno življenje, dasi je bilo vsem znano, kaj se godi med njo in edinim odraslim sinom njenega moža, dasi so si pripovedovali po tihem o njej mnoge nelepe reči, se vendar nihče ni čudil njenemu zgražanju! . . . Seveda, petek, pa mesna jed! —

»Od kdaj pa si tak brezverec? . . .«

»Ah, bolan sem in moram . . . moram . . . če nočem, da . . .«

»Kaj — bolan! . . . Nič nisi bolan! . . . Če bi bil bolan, ne bi pohajal. Doma bi bil in na smrt bi mislil, pa ne . . .«

»Daj mi, daj, res moram! . . . Če ne bi jedel tega, bi umrl! . . .«

»Saj boš tako tudi, hahaha!«

Te surove besede, ki so prihajale iz ust razcapanega žganjarja, so bolnika pretresle . . . Nekaj kakor srd se ga loti . . . Vendar ne odgovori ničesar nato. Pač pa zaprosi gospodinjo še enkrat: »Za dva krajcarja mi je daj, no — čisto malo! . . .«

»Nič! . . . Ven se mi poberi! . . . Nemarnež ti! . . .«

Bolnik se razsrdi še bolj. Lica mu pobarva nenaravna rdečica. Žila na vratu se mu začne dvigati hitreje . . . burneje . . .

»Zakaj ven?« vpraša s hropečim glasom. »Zakaj ven? . . . Ali nimam ravno tako pravice kakor ti — drugi? . . .«

»Ne maram takega človeka, takega brezbožneža pod svojo streho! . . . Le spravi se! . . .«

»Sama pojdi ven, pa bo zrak čist!« zahrešči naenkrat bolnik. Premagala ga je jeza . . .

Pivci so zazijali. Nihče ni črhnil besedice . . . To jim je ugajalo. »Aha, zdaj pa zvemo kaj!« so si mislili.

Gospodinja pa plane razjarjena k bolniku ter zakriči: »Kaj? Ti si upaš! . . . Ven, ven! . . .«

Bila je krepka in močna ženska. Pograbi ga in zdajci je bil skozi vrata . . . Revež je priletel ob kostanj, ki je rastel pred hišo. Drugače bi se bil zvrnil nemara po tleh . . . Hudo je zastokal . . . Vse prsi so se mu pretresle. Onemogel se zgrudi na klop, ki je stala pod drevesom.

»Kaj je?« so izpraševali ljudje, ki so bili slučajno zunaj. »Zakaj to . . . è? . . .«

»Pomislite, ljudje božji, slanine je hotel imeti — danes . . . v petek! . . . Človek se boji, da bi ne treščilo v hišo! . . . Ker mu nisem hotela dajati potuhe, je bil pa še grob! . . .«

»O ti grdin, ti! . . .«

»Takov je kakor dogorela luč, pa se še ne boji Boga! . . . Ves bolan, pa . . .«

»Nič ni bolan, nič, le hudoben je! . . . Sama jeza ga suši tako! . . . Ali vidite, kako se napihuje? . . .«

Bolniku so se res čudno dvigale prsi . . . In res ga je navdajal tudi srd, da so bili taki ž njim . . . Seveda, bil je revež! . . . S kom drugim bi bili počenjali drugače morda . . . Bila sta sama, čisto sama, on in njegov brat — in imela nista nikakega premoženja. Njijno je bilo samo to, kar sta si sproti prisluzila . . . In on je delal prenaporno, zato so mu pošle moči, zato je obolel . . .

»Pomagajte!« vzklikne hipoma s slabotnim glasom. V prsih ga je zbolelo . . . Čutil je, da se nekaj pripravlja v njih . . .

A nihče ni pristopil. Nekateri so se celo smijali. Mislili so si nemara: »Čim preje, tem bolje!... Še občina bi ga morala živeti!...«

»Ti grešnik, ti! . . . Torej slanino je hotel jesti danes?« so vzklikale ženice, ki so ga bile obstopile.

»Zato sem ga vrgla venkaj!« je odgovarjala prodajalničarka.
»Prav si storila!«

Bolnik se je tresel . . . Roke, s katerimi je bil oprt v klop ob obeh straneh života, so se mu šibile. Bilo je videti, kakor da se zdajpazdaj zgrudi na tla . . .

Od nekod prisopiha njegov brat. Povedal mu je bil nekdo, kaj se godi . . . K njemu skoči in ga prime za glavo . . .

»Kaj je, Matic, kaj? . . .«

»Priletel sem na prsi in pretresel sem sel« je odgovarjal s komaj slišnim glasom. »Pomagaj — oh! . . .«

»Kaj naj storim, povej! . . .«

»Oh, pomagaj, pomagaj — moli . . . moli . . . moli!« --

Videlo se je, kako bi rad zatrl, preprečil nekaj — a ni mogel . . . Nagnil se je in kri mu je bruhnila iz prsi . . .

Nekaterim se je zdaj zasmilil, ker so videli, da jim ne bo več v nadlego. Toda srce jim takoj zakrckne zopet, ko izpregovori nekdo:

»Bog ga je kaznoval! . . . Kaj menite, petek, pa . . . Če ni to kazen božja . . .«

»Očitna! . . .«

»Tako je, vidite, kdor se Boga ne boji! . . .«

»Da, Bog je oster sodnik! . . . Prizanaša dolgo, toda kadar je mera polna . . .«

»Po gospoda naj gre kdo, no, prosim vas lepo!«

Bratu so se usipale curkoma solze po licih, ko je govoril te besede.

Nihče ni odgovoril. Bilo je videti, kakor bi si vsakdo mislil: »Čemu? . . . Njega ne reši nihče več! . . . Prodaj se je sam hudiču! . . .«

Toda nekdo je vendar še imel toliko sočutja, da je skočil po duhovnika. Bilo ni daleč do njega in prišel je kmalu, a vendar prepozno . . .

»Zakaj niste prišli prej pome in zakaj ga niste položili v posteljo?« je vprašal okoli stoječe.

Zopet je vse molčalo. Nekateri so imeli toliko sramu, da so povesili oči, drugi so zrlí ravnodušno predse . . .

Bolnik je izdihnil . . . Brat ga vzame v naročje ter se napoti ž njim proti domu . . .

»Ali je umrl Matic?« so povpraševali ljudje, ki so ga srečavali . . .
»Revež! . . . Kdo bi bil mislil, da ga stisne tako naglo! . . .«

Brat ni odgovarjal. Vedel je, da so to same mrzle besede . . . A ihtel je naglas, ko je nosil s sabo njemu drago breme . . .

Okrog prodajalnice pa so še vedno postajali ljudje in ugibali:

»Če ni tega kaznoval Bog, potem še ni nikoli nobenega! . . .
Kaj menite, brez volje božje se ne umrje kar tako . . .«

Nič, ljubica, nič . . .

Tmolknil sem . . . In težko glavó
na prsi sem sklonil ti . . .

In vprašala si me z bojzrnijo,
kaj v duši se pač mi godi. —

Nič, ljubica, nič . . . To bil je samó
za trenotek bolesten nemir.

Jaz zopet sem čil, jaz zopet sem zdrav
in iti čem novo tir.

Glej, tam nad goro, nad daljno goro
mogočno zarja rdi —

In krog zarje te — znanilke luči —
pač tisoč junakov stoji.

In vabijo me in kličejo me
za prosveto in svobodo v boj —

Ah glej, po poljanah se že je razlil
mogočnih žarkov nebroj . . .

Nič, ljubica, nič . . . To bil je samo
za trenotek bolesten nemir.

Jaz zopet sem čil, jaz zopet sem zdrav
in iti čem novo tir.

V. S. Fedorov.

